

УДК 351

[https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5\(25\)-244-255](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5(25)-244-255)

Станішевський Валентин Юрійович, аспірант, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, тел.: (044) 264-52-54, email: stanishevskiy_1990@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-8481-0825>

Станишевский Валентин Юрьевич, аспирант, Межрегиональная Академия управления персоналом, 03039, г. Киев, ул. Фрометовская, 2, тел.: (044) 264-52-54, email: stanishevskiy_1990@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-8481-0825>

54, email: stanishevskiy_1990@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-8481-0825>

Stanishevskiy Valentin Yurievich,

graduate student, Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kyiv, Str. Frometivska, 2, tel.: (044) 264-52-54, email: stanishevskiy_1990@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-8481-0825>

ГЕНЕЗИС СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Розглядаються наукові погляди на генезис формування та розвитку державно-приватного партнерства у сфері економіки. Доведено, що на теренах України розвиток відносин між державою та бізнесом, на сьогоднішній день, знаходиться на початковій стадії, оскільки ще не створено інституціональну основу для здійснення ефективного публічно-приватного партнерства. Така ситуація спричинює необхідність наукового обґрунтування змісту державно-приватного партнерства та його значення для розвитку суспільних відносин, а також способів та форм його реалізації. Визначено, що для приватного сектору XXI ст. стало поштовхом щодо набуття статусу рівноправного партнера держави для повноправної участі у розв'язанні стратегічних завдань країни щодо розвитку соціально-економічної сфери. Процес розширення співробітництва між приватним та державним сектором у багатьох країнах світу має бути одним із шляхів виходу з кризового стану економіки, важливим кроком поступового її відновлення та впровадження нових антикризових планів. Обґрунтовано, що першою згадкою про публічно-приватне партнерство була поява такої форми приватизації, як відкуп — процес передачі приватній особі від держави права на стягнення податків, а також інших зборів та платежів на певний період і з відповідними умовами.

Відкупна система базувалась на передачі виключного права на одержання усіх видів доходів від певної діяльності, або від користування певними благами від держави до приватної особи, або організації на основі повернення. Найбільший позитивний вплив система відкупів мала у напрямі збору податків через: велику кількість недоліків у функціонуванні тогочасної системи публічного адміністрування, слабкість фіскальної системи, відсутність в органах публічної влади точної інформації про суб'єктів сплати податків. При цьому, участь приватних осіб збільшувала ефективність процесу збору та швидкість наповнення казни.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, економіка, механізми державного регулювання, відкупна система, концесія.

ГЕНЕЗИС СТАНОВЛЕННЯ И РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРЕ ЭКОНОМИКИ

Аннотация. Рассматриваются научные взгляды на генезис формирования и развития государственно-частного партнерства в сфере экономики. Доказано, что на территории Украины развитие отношений между государством и бизнесом, на сегодняшний день, находится на начальной стадии, поскольку еще не создано институциональную основу для осуществления эффективного государственно-частного партнерства. Такая ситуация вызывает необходимость научного обоснования содержания государственно-частного партнерства и его значения для развития общественных отношений, а также способов и форм его реализации.

Определено, что для частного сектора XXI век стал толчком к приобретению статуса равноправного партнера государства для полноправного участия в решении стратегических задач страны по развитию социально-экономической сферы. Процесс расширения сотрудничества между частным и государственным сектором во многих странах мира должен быть одним из путей выхода из кризисного состояния экономики, важным шагом постепенного ее восстановления и внедрения новых антикризисных планов. Обосновано, что первым упоминанием о публично-частном партнерстве было появление такой формы приватизации, как откуп — процесс передачи частному лицу от государства права на взимание налогов, а также других сборов и платежей на определенный период и с соответствующими условиями.

Откупная система основана на передаче исключительного права на получение всех видов доходов от определенной деятельности, или от пользования определенными благами от государства к частному лицу, или организации на возвратной основе. Наибольшее положительное влияние система откупов имела в направлении сбора налогов через: большое количество недостатков в функционировании тогдашней системы публичного администрирования, слабость фискальной системы, отсутствие в органах публичной власти точной информации о субъектах уплаты налогов. При этом, участие

частных лиц увеличивало эффективность процесса сбора и скорость наполнения казны.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, экономика, механизмы государственного регулирования, откупная система, концессия.

GENESIS OF ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE FIELD OF ECONOMY

Abstract. The article discusses scientific views on the genesis of the formation and development of public-private partnership in the field of economics. It has been proved that on the territory of Ukraine, the development of relations between the state and business, today, is at an early stage, including, since the institutional basis for the implementation of an effective public-private partnership has not yet been created. This situation necessitates scientific substantiation of the content of public-private partnership and its importance for the development of public relations, as well as the methods and forms of its implementation. It is determined that for the private sector, the XXI century has become an impetus for the acquisition of the status of an equal partner of the state for full participation in solving the country's strategic tasks for the development of the socio-economic sphere. The process of expanding cooperation between the private and public sectors in many countries of the world should be one of the ways out of the crisis state of the economy, an important step in its gradual recovery and the introduction of new anti-crisis plans.

It has been substantiated that the first mention of public-private partnership was the emergence of such a form of privatization as ransom — the process of transferring to a private person from the state the right to collect taxes, as well as other fees and payments for a certain period and with appropriate conditions.

The ransom system is based on the transfer of the exclusive right to receive all types of income from certain activities, or from the use of certain benefits, from the state to a private person or organization, on a returnable basis. The greatest positive impact of the lease system was in the direction of tax collection through: a large number of shortcomings in the functioning of the then public administration system, weakness of the fiscal system, lack of accurate information about the subjects of tax payment in public authorities. At the same time, the participation of individuals increased the efficiency of the collection process and the speed of filling the treasury.

Keywords: public-private partnership, economy, mechanisms of state regulation, ransom system, concession.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день перспективним напрямом перетворень в Україні в економічній сфері є поступове реформування системи управління економікою. Ефективним способом

для підвищення дієвості використання державної власності вважається розвиток партнерських відносин між державою та приватним сектором, що сприятиме залученню додаткових ресурсів у державний сектор економіки, у тому числі інвестицій. За таких умов має відбутись об'єднання наявних ресурсів держави та бізнесу, їх потенційних можливостей, що приведе до ефективного використання таких ресурсів, мінімізації ризиків щодо їх рівноправного розподілу між державним і приватним секторами [1, с. 10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовному аналізу інституційних умов функціонування державно-приватного партнерства присвячено багато уваги у вітчизняних дослідженнях галузі державного управління. Проблематика розвитку публічно-приватного партнерства, в історичному ракурсі, розглядалась у науковому доробку учених — І. Брайловського [2], І. Дубка [3], В. Круглова [4], М. Львовичкіна [5] та ін.

Враховуючи велику кількість досліджень науково-теоретичного напрямку з питань публічно-приватного партнерства, можна зазначити, що деякі аспекти історичного розвитку та традиції взаємодії держави та бізнесу, все одно, потребують подальшого вивчення та всебічного аналізу. Дослідження історичних аспектів даної взаємодії стане в пригоді для кращого розуміння функціонування механізмів державного управління залученням капіталу, управлінського досвіду, технічних інновацій, тобто тих ресурсів, якими володіє приватний партнер, з метою ефек-

тивного впровадження у життя суспільно-значущих проєктів.

Мета статті — проаналізувати та систематизувати наукові погляди на генезис формування та розвитку державно-приватного партнерства у сфері економіки.

Виклад основного матеріалу. Досить важливим індикатором стану життєдіяльності суспільства є рівень взаємодії бізнесу та влади, саме тому відносини між ними, безпосередньо, впливають і на характер влади, і на технології, і на стиль управління.

У провідних країнах світу досить часто практикується публічно-приватне партнерство як специфічна форма інституціональної взаємодії державного та приватного секторів, яка є необхідною умовою існування та ефективного розвитку ринкової економіки [6].

На теренах України розвиток таких відносин між державою та бізнесом, на сьогоднішній день, знаходиться на початковій стадії, в тому числі, оскільки ще не створено інституціональну основу для здійснення ефективного публічно-приватного партнерства. Така ситуація спричинює необхідність наукового обґрунтування змісту державно-приватного партнерства та його значення для розвитку суспільних відносин, а також способів та форм його реалізації [7, с. 10].

Напрями сучасного розвитку економічної сфери спричинюють важливість визначення рівня втручання органів публічної влади у процес функціонування ринків для об'єктивного виявлення його концептуальних проблем, а також для знаходження оптимального і ефективного

шляхів їх вирішення через взаємодію публічної влади та приватного сектору.

Публічно-приватне партнерство представляє собою стратегічне, організаційне та інституційне об'єднання органів публічної влади та представників бізнесового товариства для забезпечення реалізації суспільно важливих проєктів у різноманітних сферах діяльності та галузях, впровадження яких передбачає спільне інвестування активів матеріального і нематеріального походження.

Для приватного сектору ХХІ ст. стало поштовхом щодо набуття статусу рівноправного партнера держави для повноправної участі у розв'язанні стратегічних завдань країни щодо розвитку соціально-економічної сфери. Процес розширення співробітництва між приватним та державним секторами у багатьох країнах світу має бути одним із шляхів виходу з кризового стану економіки, важливим кроком поступового її відновлення та впровадження нових антикризових планів. Однією з успішних форм такого співробітництва та формування партнерських відносин є саме публічно-приватне партнерство. Розповсюдження даного виду партнерства у світовій системі пояснюється необхідністю застосування складних організаційних, виробничих та управлінських технологій, а також прагненням держави до масштабного залучення фінансових ресурсів бізнесового товариства з метою вирішення суспільно-значимих завдань розвитку соціально-економічної сфери.

Можна розглядати публічно-приватне партнерство як вдалий метод

вирішення поставлених завдань в умовах дефіциту державних коштів за допомогою введення в дію нових прогресивних та сучасних механізмів взаємодії державного та приватного секторів, а також завдяки залученню у державну сферу інвестицій бізнесового товариства [8, с. 317–318].

Процес реформування відносин власності в Україні потребує не тільки науково-теоретичного обґрунтування механізму введення нових форм господарювання, а також і формування прогнозів майбутніх змін у різноманітних галузях економіки. У такому контексті, важливе проведення узагальнюючого аналізу аспектів історичного розвитку державно-приватного партнерства у сфері економіки, результати якого будуть змістовним підґрунтям для дослідження наявної на сьогодні ситуації щодо функціонування публічно-приватного партнерства, а також для формування дієвих рекомендацій на перспективу.

Першою згадкою про публічно-приватне партнерство була поява такої форми приватизації, як відкуп — процес передачі приватній особі від держави права на стягнення податків, а також інших зборів та платежів на певний період і з відповідними умовами.

Відкупна система базувалась на передачі виключного права на одержання усіх видів доходів від певної діяльності, або від користування певними благами від держави до приватної особи, або організації на основі повернення. Найбільший позитивний вплив система відкупів мала у напрямі збору податків через велику кількість недоліків у функ-

ціонуванні тогочасної системи публічного адміністрування, слабкість фіскальної системи, відсутність в органах публічної влади точної інформації про суб'єктів сплати податків. При цьому участь приватних осіб збільшувала ефективність процесу збору та швидкість наповнення казни.

Необхідно загострити увагу на тому, що використання відкупної системи було вимушеним заходом через недосконалість системи публічного адміністрування. Відкупник (приватна особа) мав внести у казну певну суму коштів від збору податків на певній території на основі документально оформленої довіреності з представниками органів публічної влади. При цьому частину зібраної суми він залишав собі.

Виникнення системи відкупів датується VI ст. до н. е.

У Перській імперії, для даного часового проміжку, була характерною передача повноважень щодо збору майна від держави до банкірських домів, які отримували плату за свою роботу. Стародавній Єгипет та Давня Греція у VI ст. до н. е. також практикували систему відкупів, до того ж характерною особливістю було те, що на відкуп були віддані усі непрямі платежі, зокрема, митні і доходи від використання земельних ділянок та видобутку руди [9, с. 31].

У провінціях Стародавнього Риму здійснювалась передача права на збір різних видів податків (частина отриманих сум передавалась на відкуп зі щорічних торгів), права на користування земельних ділянок, у тому числі для пошуку та освоєння корисних копалин, право на управління банка-

ми, портами, станціями від держави до приватної особи [4].

Отже, для стародавнього світу характерним було долучення приватних осіб до управління підконтрольними державі, об'єктами, на чому, в принципі, на сьогоднішній день і ґрунтується ідея сучасного публічно-приватного партнерства.

У XIII–XIX ст. набуло поширення також корсарство (або каперство), як один із прототипів публічно-приватного партнерства.

У 1288 р. було зафіксовано першу спробу регламентації корсарства. Тогочасний арагонський король затвердив умову, згідно з якою корсари мали отримувати патенти та вносити грошову заставу, яка була гарантією їх ненападу з метою пограбування суден своїх співвітчизників, а також відсутності воєнних дій під час перемир'я та на нейтральних територіях.

Законодавчі документи періоду XIV–XV ст. провідних країн Європи окреслювали схожі положення щодо мирного співіснування корсарів та звичайних громадян, а також була додана вимога надання присяги корсарами щодо не заподіяння шкоди своїм співвітчизникам та союзникам.

Такий вид державно-приватного партнерства існував до середини XIX ст. [9, с. 32–33].

Отже, в процесі становлення державності Великобританії та набуття нею статусу морської країни важливе місце посіло спільне використання приватних та державних ініціатив (теж саме корсарство), що стало також одним з прототипів публічно-приватного партнерства. Яскравим прикладом є Іспансько-Британська війна кінця XVI — початку

XVII ст. Тоді Єлизавета I для зменшення впливу Іспанії у Голландії, а також для залучення до розподілу багатств територій Нового Світу фактично поєднала власні зусилля та зусилля своїх підданих, щоб завдяки ефективній співпраці, знайти шляхи досягнення поставлених завдань.

Однією із дієвих форм співпраці держави та приватного сектору вважається концесія, яка і на сьогоднішній день застосовується як одна із форм функціонування публічно-приватного партнерства.

Перші згадки застосування концесій на практиці були в Англії, Франції та США у XVII ст. Сутність концесій розкривалась як перепоступка прав недержавним організаціям (вітчизняним, або іноземним) на певні види господарської діяльності за відповідних умов. Хоча, ще в середні віки у розвинених європейських країнах застосовувався термін “концесія”, який означав офіційну передачу державної власності приватним особам. Так, у Великобританії у 1209 р. служителем церкви, тобто приватною особою, було організовано побудову мосту через річку Темза. Це було зроблено за дозволом короля та, відповідно, із забезпеченням права збору з громадян грошових коштів за користування мостом [10, с. 8].

Можна констатувати той факт, що досить давно виник інтерес до такої взаємодії держави та приватних осіб, зокрема, до її інвестиційної складової: у 1552 р. у Франції було споруджено канал за умови взаємовигідної співпраці між державним та приватним секторами на благо суспільства за принципом концесії.

Одним із прикладів вдалої реалізації державно-приватного партнерства стало спорудження у Парижі всесвітньо відомої конструкції — Ейфелевої вежі. Також із застосуванням механізму державно-приватного партнерства було закінчено спорудження Євротунеля під протокою Ла-Манш між Францією та Великобританією [11, с. 30].

У процесі застосування механізмів державно-приватного партнерства у Франції здійснювалось спорудження нових укріплених міст, облаштування поселень та освоєння нових земель. У період XVI–XVII ст. розповсюдженим було практичне застосування специфічної форми взаємодії державного та приватного секторів: здійснювалась передача права на виконання громадських робіт від монархів до приватних підприємців (так званих антрепренерів). Це могли бути роботи з покриття доріг, будівництва та облаштування русел річок та каналів, освітлення вулиць, збору сміття, надання послуг громадського транспорту, доставки пошти тощо.

Однією із наймасштабніших концесійних угод Франції на етапі їх розвитку стало будівництво Південного каналу, який поєднував Атлантику та Середземномор'я.

У галузі видобутку корисних копалин Франція також мала досвід впровадження механізмів публічно-приватного партнерства, зокрема, за керівництва Наполеона. Тоді до Цивільного кодексу було внесено положення щодо обов'язковості укладення концесійного договору між державою та приватною особою у разі здійснення видобутку корисних

копалин на приватній території [12, с. 519–520].

Успішний досвід застосування концесійних договорів переймали й інші провідні країни Європи. Так видача державних концесій у Великобританії практикувалась уже у XVII–XVIII ст.: маякові служби по всій країні, а також Ост-індська компанія, що здійснювала експлуатацію колоній в Індії, діяли на принципах публічно-приватного партнерства.

Після будівництва Оксфордського каналу у Великобританії представником держави був підписаний концесійний договір з приватним підприємцем [3, с. 6] про перетворення каналу на транспортний вузол для перевезення сільськогосподарської продукції, вугілля тощо.

Для Німеччини у середині XIX ст. механізми державно-приватного партнерства стали поштовхом для розвитку кооперативного будівництва. У контексті тісної взаємодії держави та некомерційних установ, останні, у свою чергу, накладали певні обмеження на проведення власного підприємництва та політики одержання прибутку для отримання податкових пільг.

Особливу роль взаємодія державного та приватного сектору у Німеччині почала відігравати наприкінці минулого століття, зокрема у процесі реалізації масштабних проєктів з відновлення та реконструкції міської інфраструктури у провінціях. Пізніше розпочалось формування, так званих агенцій розвитку, головним завданням яких було відновлення занедбаних земель. Такі організації об'єднували представників державного сектору (органів публічної

влади) та приватні організації (торговельні асоціації, землевласники та ін.) [13, с. 184–185].

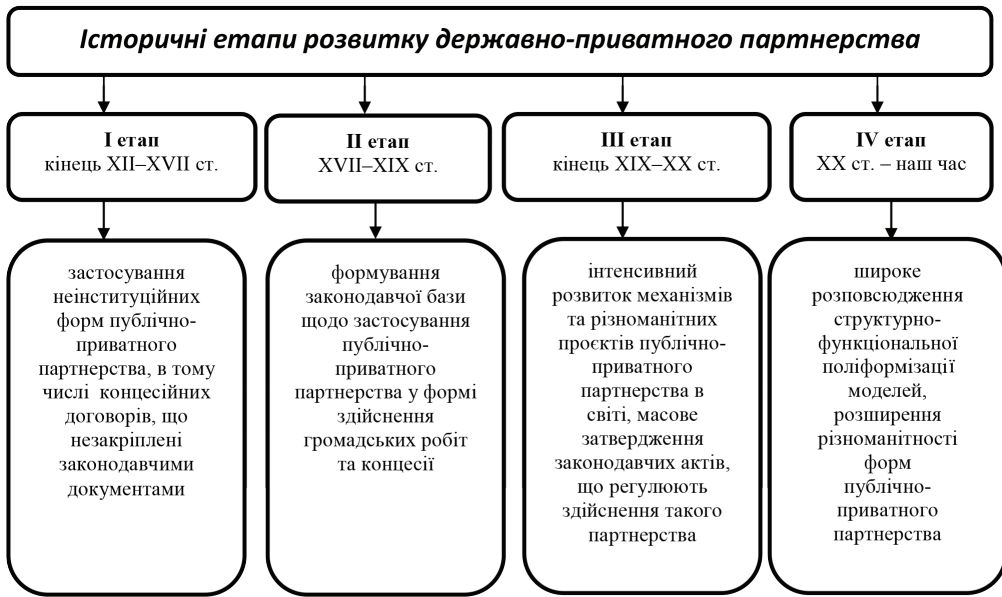
Практичне застосування принципів державно-приватного партнерства в Австрії розпочалось у XIX ст. Саме тоді частина залізничної мережі, що простягалась на доволі великих територіях країни, була побудована за концесійною угодою.

Для США механізми державно-приватного партнерства, на початку свого формування у країні (XVII ст.), мали свою специфіку та місцеві традиційні особливості: угоди, які передавали права на користування земельними територіями, водоймами, права на здійснення будівництва доріг, водогонів тощо, заключали між губернаторами штатів та представниками переселенців.

Взаємодія держави та приватного інвестора у Мексиці привела до пришвидшення будівництва водогону, який забезпечив питною водою велику кількість населення. У даному випадку співвідношення фінансових вкладень приватного (приватний інвестор) та державного секторів (міського бюджету) становило 67 % від вартості та, відповідно, 33 %. Завдяки залученню приватних інвестицій в інфраструктуру країни наприкінці XVIII ст. було побудовано першу платну дорогу.

Низка наукових досліджень розкриває інформацію про те, що формування державно-приватного партнерства розпочалось у XVIII ст. Ю. Кюлін вважає, що у питаннях інфраструктурного забезпечення перед органами публічної влади та іншими державними організаціями

Історичні етапи розвитку державно-приватного партнерства

стояло завдання окреслити рамки власних обмежень.

М. Сазарес зазначав, що в Іспанії формування механізму державно-приватного партнерства розпочалось в XVIII ст. Водночас, саме представники міст займались питаннями здійснення суспільних робіт. Закладені на той момент теоретичні та практичні основи дали поштовх до позитивних результатів та повного узгодження методів та принципів взаємодії між державою та представниками приватного сектору [14].

У період XIX–XX ст. у багатьох країнах Європи також використовувались концесійні договори як найпоширеніша форма державно-приватного партнерства у процесі будівництва залізниць та розбудови інфраструктури комунального господарства.

Висновки. Отже, проведений аналіз історичних етапів розвитку

державно-приватного партнерства у світі дає змогу запропонувати періодизацію його етапів (рисунок).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Павлюк К. В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави / К. В. Павлюк, С. М. Павлюк // Наук. праці Кіровоградського нац. технічного ун-ту. Економічні науки. 2010. Вип. 17. С. 10–19. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npknntu_e_2010_17_4
2. Брайловський І. А. Генезис прототипів державно-приватного партнерства // Наук. вісн. Полтавського ун-ту економіки і торгівлі. 2012. № 1 (52). С. 47–51. Серія: Економічні науки.
3. Дубок І. П. Історичний досвід державно-приватного партнерства // Державне управління: теорія та практика. 2014. № 2. С. 4–11. Режим

- доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2014_2_3
4. *Круглов В.* Державно-приватне партнерство: історичний аспект // Публічне адміністрування: теорія та практика. 2013. Вип. 2. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patr_2013_2_6
  5. *Львовичкін М. О.* Історичні аспекти появи та розвитку державно-приватного партнерства в Україні // Вісн. Одеського нац. ун-ту. Серія : Економіка. 2016. Т. 21, Вип. 5. С. 129–133. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vopn_econ_2016_21_5_29
  6. *Гедз М. Й.* Державно-приватне партнерство як механізм активізації модернізаційних процесів в Україні // Ефективна економіка. 2011. № 10. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3298>
  7. *Павлюк К. В.* Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави / К. В. Павлюк, С. М. Павлюк // Наук. праці Кіровоградського нац. технічного ун-ту. Економічні науки. 2010. Вип. 17. С. 10–19. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2010_17_4
  8. *Юхненко А. О.* Проблеми та напрями розвитку державно-приватного партнерства в Україні // 36. наук. праць Державного економіко-технологічного ун-ту транспорту. Серія: Економіка і управління. 2013. Вип. 25. С. 317–322. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpdetut_eiu_2013_25_44
  9. *Гумницька М. В.* Вплив публічно-приватного партнерства на реалізацію міжнародних проектів: дис. ... магістра, спец. 051 “Економіка”. Нац. технічний ун-т України “Київський політехнічний ін-т ім. Ігоря Сікорського”. Київ, 2018. С. 132.
  10. *Новаченко Т. В.* Державне та приватне партнерство: український та міжнародний досвід : навч.-метод. матеріали / Т. В. Новаченко, Н. В. Піроженко. К.: НАДУ, 2013. 48 с.
  11. *Куліков А. І.* Передумови виникнення партнерства між державою і підприємницькими структурами // Держава та регіони. Серія: Держ. упр. 2012. Вип. 1. С. 29–33.
  12. *Сабецька Т. І., Григорів С. Ф.* Зародження, становлення та історичний розвиток публічно-приватного партнерства // Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 22. С. 518–524. Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/100.pdf>
  13. *Кайданник О. Б.* Державно-приватне партнерство: досвід зарубіжних країн та перспективи для України Ко мунальне господарство міст, № 111, 2013 р. С. 182–188. <http://eprints.kname.edu.ua/35461/1/182-188%20Кайданник%20ОБ.pdf>
  14. *Romanenko E., Chaplai I.* Theoretical and methodological foundations subsystem brand management at the enterprise // Наук. вісн. Полісся. 2017. № 2 (2017). Р. 156–163.

REFERENCES

1. Pavliuk K. V., Pavliuk S. M. (2010). Sutnist i rol derzhavno-pryvatnoho partnerstva v sotsialno-ekonomichnomu rozvytku derzhavy [The essence and role of public-private partnership in the socio-economic development of the state]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichna nauka – Scientific works of Kirovograd National Technical University. Economic sciences*, 17, 10–19. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2010_17_4 [in Ukrainian].

2. Brailovskyi I. A. (2012). Henezys protoform derzhavno-pryvatnoho partnerstva [Genesis of protoforms of public-private partnership]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya "Ekonomichni nauky" – Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade. Series "Economic Sciences"*, 1(52), 47–51 [in Ukrainian].
3. Dubok I. P. (2014). Istorychnyi dosvid derzhavno-pryvatnoho partnerstva [Historical experience of public-private partnership]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka – Public administration: theory and practice*, 2, 4–11. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2014_2_3 [in Ukrainian].
4. Kruhlov V. (2013). Derzhavno-pryvatne partnerstvo: istorychnyi aspekt [Public-private partnership: historical aspect]. *Publichne administruvannia: teoriia ta praktyka – Public administration: theory and practice*, 2. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2013_2_6 [in Ukrainian].
5. Lovochkin M. O. (2016). Istorychni aspekty poiavy ta rozvytku derzhavno-pryvatnoho partnerstva v Ukraini [Historical aspects of the emergence and development of public-private partnership in Ukraine]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomika – Bulletin of the Odessa National University. Series: Economics*, 21(5), 129–133. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2016_21_5_29 [in Ukrainian].
6. Hedz M. Y. (2011). Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak mekhanizm aktyvizatsii modernizatsiinykh protsesiv v Ukraini [Public-private partnership as a mechanism for activating modernization processes in Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*, 10. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3298> [in Ukrainian].
7. Pavliuk K. V., Pavliuk S. M. (2010). Sutnist i rol derzhavno-pryvatnoho partnerstva v sotsialno-ekonomichnomu rozvytku derzhavy [The essence and role of public-private partnership in the socio-economic development of the state]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Scientific works of Kirovograd National Technical University. Economic sciences*, 17, 10–19. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2010_17_4 [in Ukrainian].
8. Yukhnenko A. O. (2013). Problemy ta napriamy rozvytku derzhavno-pryvatnoho partnerstva v Ukraini [Problems and directions of development of public-private partnership in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnogo ekonomiko-tekhnolohichnoho universytetu transportu. Ser.: Ekonomika i upravlinnia – Collection of scientific works of the State Economic and Technological University of Transport. Ser.: Economics and Management*, 25, 317–322. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpdetut_eiu_2013_25_44 [in Ukrainian].
9. Humnytska M. V. (2018). Vplyv publichno-pryvatnoho partnerstva na realizatsiiu mizhnarodnykh proektiv [Influence of public-private partnership on the implementation of international project]. *Master's thesis*. Kyiv: Natsionalnyi Tekhnichniy Universytet Ukrainy "Kyivskiy Politekhnicnyi Instytut Imeni Ihoria Sikorskoho" [in Ukrainian].
10. Novachenko T. V., Pirozhenko N. V. (2013). *Derzhavne ta pryvatne partnerstvo: ukraïnskyi ta mizhnarodnyi dosvid [Public and private partnership: Ukrainian and international experience]*. Kyiv: NADU [in Ukrainian].

11. Kulikov A. I. (2012). Peredumovy vynyknennia partnerstva mizh derzhavoiu i pidpriemnytskymy strukturamy [Prerequisites for the emergence of a partnership between the state and business structures]. *Derzhava ta rehiony. Ser. Derzh. upr. – State and Regions. Ser. Public Administration*, 1, 29–33 [in Ukrainian].
12. Sabetska T. I., Hryhoriv S. F. (2018). Zarozhennia, stanovlennia ta istorychnyi rozvytok publichno-pryvatnoho partnerstva [Origin, formation and historical development of public-private partnership]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national economic problems*, 22, 518–524. Retrieved from <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/100.pdf> [in Ukrainian].
13. Kaidannyk O. B. (2013). Derzhavno-pryvatne partnerstvo: dosvid zarubizhnykh krain ta perspektyvy dlia Ukrainy [Public-private partnership: the experience of foreign countries and prospects for Ukraine]. *Komunalne gospodarstvo mist – Municipal utilities*, 111, 182–188. Retrieved from <http://eprints.kname.edu.ua/35461/1/182-188%20Kaidannyk%20OB.pdf> [in Ukrainian].
14. Romanenko E., Chaplai I. (2017). Theoretical and methodological foundations subsystem brand management at the enterprise. *Naukovyi visnyk Polissia – Scientific Bulletin of Polissia*, 2, 156–163 [in Ukrainian].